

Az egyensúly elvesztésének akarása

Pázmándi Antal keramikus-szobrászművész kiállítása

B32 Galéria, 2017. V. 3–25.

WEHNER TIBOR

A kerámiaművészeti – kerámiaplasztikai – aranykornak már régen vége van. Pázmándi Antalnak az 1969 és 2011 között számos nagy méretű, köztereken és középületekben, illetve a magánszféra határain belül otthonra lelt alkotása valósult meg, az elmúlt években azonban már egyetlenegy sem. Alkotásai között olyan, a közelmúlt magyar művészetének történetében is fontos kompozíciók vannak, mint az 1984-es gödöllői díszkút, a budapesti Szabadság szállóban elhelyezett, Thury Levente közreműködésével készült 1985-ös „papírrepülő” dombormű vagy a 2001-ben Gaál Endrével és Kovács Gyulával közösen kivitelezett (és polgármesteri beavatkozással a felavatása előtt megcsönkített) debreceni szökőkút.

PÁZMÁNDI ANTAL

A nagy művek megalkotása mellett Pázmándi Antal az 1960-as évek második felétől, pályakezdése óta kerámia kisszobrokat is készít. Negyven évvel ezelőtt, 1977-ben három alkotótársával (Borsódy Lászlóval, Lőrincz Győzővel és Thury Leventével) együtt rendezett tárlaton, a tatai Kuny Domokos Múzeumban mutatta be főként konstruktív szellemű kompozíciókból válogatott kollekcióját. Az új évezredben, miután a megrendelések fokozatosan megritkultak, ezeknek a munkáknak a megalkotása maradt az utolsó esély a számára is. Ez a helyzet azonban súlyos feszültségeket szít. Olyannyira termékeny alkotó ugyanis Pázmándi, hogy akár több önálló kollekciót is bemutatathatna, vagy egy olyan élet-

for: Berényi Zsuzsa

műtárlat megrendezésére vállalkozhatna, amelynek dimenziói a Műcsarnok tereit követelnék maguknak. A budapesti B32 Galéria májusi kiállításán *Egyensúlyvesztés* címmel az úgynevezett billegő plasztikák köréből tárt a közönség elé egy kényyszerűen szűkre szabott válogatást. Az erőteljes térszervező erőket összpontosító alkotások mintegy szétfeszítették a nem túl tágas és nem is túlságosan nagy belmagasságú kiállítóterem falait.

A változatos anyaghasználattal élő, de összességükben a kerámia dominanciáját azért őrző Pázmándi-munkák plasztikai hatóerüket esetenként szintelenségükkel, máskor hangsúlyos színezésű, festett-mázazott motívumokkal felerősítetten bontakoztatják ki. Az 1992 és 2016 között készült művek közül válogatott kollekcióban regisztrálhatók magas tűzű, felületén mázazott redukciós samott, ugyancsak magas tűzű kreaton- és pirogránit-kompozíciók, az átme-

Műteremrészlet

for: Berényi Zsuzsa

neti színeket életre keltő, fatüzes kemencében kiégetett porcelán szobrok, valamint a nyersebb kivitelű és élénkebb színhasználattal jellemezhető sómázás alkotások.

Alig találkozhatunk tiszta, egynemű anyaghasználattal és technikai kivitelű, a leggyakrabban alkalmazott módszere a vegyes technika, több anyag, több szisztéma, technikai lehetőség kiaknázása. Nem ismer technikai korlátokat, ahogy mérethatárokat sem. Az égetőkemencék által diktált méretek korlátozottságát az elemekből való építkezés leleményével oldja fel: művei általában szétszedhető-összeállítható rendszerek, amelyek nemcsak pontos illeszkedéseket, stabil kötést biztosító csapolásokat, átgondolt építkezést követelnek meg, hanem a statika, az egyensúlyi rendszerek kimunkálását, illetve a kimozdítható vagy kimozdult balansz pontos kidolgozottságát, a lehetséges mozgások pályáinak megtervezettségét is. Az üregek testekből, az éles síklapokból, a tömör vagy tömörnek látszó pszeudotömegek és a sima felületek váltakozásaiból, a zárt és nyitott tömbökből, a rácsszerűen áttört elemekből szerkesztett, érzékeny ellenpontokra komponált, kavalkádszerű térszervező erő által áthatott konstrukciók dinamikus hatásvilágot indukálnak: a súlyos összetevők ellenére minden könnyed virtuális mozgásban van, illetve fizikai ráhatással a művek kimozduló-visszabillenő mozgásra aktiválhatók. A mozgáspályák bejárása során a tömegek, a formák, a felületek és színek hatásvilága is változó, új effektusokat, téri viszonyokat, benyomásokat és hatásokat indukáló.

Zsúfolt, sok összetevőből épülő, egzakt módon meghatározhatatlan, nehezen leírható részletekből konstruált absztrakt kompozíciókkal

szembesülhetünk, amelyeken az elválások és egyesülések, a különállások és a kapcsolódások, az ismétlődések, az áthatások és az egymásmellettségek játékosága és feszültsége ragadhat magával. A Pázmándi-mű sohasem másol, imitál, mindig csak önmaga, szigorúan öntörvényei szerint szerveződő, autonóm egység. Nem

engedelmeskedik a hasonlításoknak, a feltételezéseknek, az áttételes utalásoknak, nem fejthető fel a hagyományos szimbólumok, a metaforák kódjaival sem. Megfejtethetetlenül keverednek egymással az organikusnak és geometrikus motívumok – a szervesnek véltről nem állítható biztosan, hogy szerves, a geometrikusnak tűnő meg nem minősíthető kizárólagosan élettelenek. Olyan műtárgyak titkait faggathatjuk, amelyeknek alapvető sajátja a szabadság: a szabad anyagalakítás és formateremtés.

A Pázmándi-munkák megközelítési és kategorizálási kísérletének varázsszava az eklektika: a különböző stílus kategóriák elemeinek, a más és más korok stílusjegyeinek magától értetődő megidézése vagy finoman áttört, kevert „használat”, s a hallatlan motívumgazdagság. Művei tornyok, lépcsőzetek, áttört hasábok, lapok, hengerek és korongok, sima palástok, bordarácszatok, körszeletek és amorf nyúlványok megtestesülése. Könnyedek és súlyosak, vidámak és komorak, magukkal ragadók és ridegen távolságtartók ezek a művek, de az egyensúly-problematikára koncentrálnak mélyebb üzenetre összpontosítanak. Az állandóság, a megmerevedettség, a fásultság veszélyeire figyelmeztetnek, s mintegy a mozgás, a billegés, a nyugalmi helyzetből való kimozdulás akarását manifesztálják.

Néhány esztendővel ezelőtt, a Napút című folyóirat szerkesztősége számos alkotótársával egyetemben, hetvenedik születésnapja alkalmából Pázmándi Antalt is felkérte, hogy próbálja megfogalmazni pályájának tanulságait. Visszaemlékezésében a véletlenekre hivatkozott, amelyek a művészet felé fordították, meghatározták tanulmányainak menetét, s végigkísérték alkotói és művésztanári működését.

Összegzésként pedig, szarkasztikus éllel, így fogalmazott: „Nem érzem, milyen művésznek lenni, színes, autonóm plasztikákat készítek, samottból, fából, fémből. Felelőtlenül alakítom a formákat saját ízlésemre és örömmre, s így nem csodálom, hogy a kutyának sem kelljenek. Műgyűjtő vagyok: a munkáimat gyűjtöm kényszerből. Ars poetica: munka közben magamra vagyok kíváncsi, mit tudok kihozni egy kőszabó ötletről.”

PÁZMÁNDI ANTAL:
Mezőtúr, 2006,
bronz, porcelán, 80x120x15 cm

foto: Berényi Zsuzsa